

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.2.5>

УДК 657.44.012.32

Наталія Віталіївна НЕЧИПОРУК

к.е.н., доцент, ЗВО Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9547-8557>

e-mail: nech@ua.fm

Зоя Валентинівна ГРИГОРОВА

к.е.н., доцент, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4547-9812>

e-mail: n.hr@ukr.net

Алла Володимирівна КВАСКО

к.е.н., доцент, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7726-4501>

e-mail: av_kvas@ukr.net

Ніна Едуардівна АВАНЕСОВА

д.е.н., професор, Харківський національний університет будівництва та архітектури

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3636-9769>

e-mail: Nina_Avanesova@ua.fm

СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК У СИСТЕМІ КОМПЛЕКСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті здійснено розроблення рекомендацій з удосконалення методики стратегічного управлінського обліку в системі комплексного менеджменту підприємств. Досліджено вплив практики стратегічного управлінського обліку на результати діяльності логістичних компаній. Доведено, що одним з концептів стратегічного управлінського обліку є такі елементи: технологія, інформація та державна політика. Результати показують, що методи стратегічного управлінського обліку мали значний позитивний зв'язок з результатами ланцюга постачань, а результати ланцюга постачань мали значний позитивний зв'язок з прибутковістю логістичних компаній.

Ключові слова: стратегічний управлінський облік, аналіз ланцюжка цінності, рентабельність, ієрархічна система, конструкт

ВСТУП

В умовах глобалізації світової економіки, розвитку інтеграційних процесів та посилення конкуренції у розвинутих країнах все більшої популярності набуває управлінський облік. Посилений інтерес до управлінського обліку обумовлений такими факторами, як постійно зростаюча концентрація капіталу; високий рівень зовнішньої та внутрішньої конкуренції; непередбачуваність інфляційних процесів; значне зростання виробничих витрат та частки доданої вартості у собівартості продукції.

Для зміцнення позицій підприємства на ринку та його експансії необхідно ефективно керувати грошовими потоками, виробництвом та інвестиційними проєктами. Очевидно, що традиційні методи бухгалтерського обліку для цього недостатньо.

Стратегічний управлінський облік (SMA) є ефективним підходом до формулювання та реалізації стратегії підприємства. Він пропонує бухгалтерам відійти від переважно фінансових проблем з метою приділення уваги більш широким бізнесовим питанням. За останні роки зміни в управлінському обліку, а саме розвиток стратегічного управлінського обліку, привернули значну увагу дослідників.

Дослідженням проблем запровадження стратегічного управлінського обліку на підприємствах займаються багато науковців. В рамках нашого дослідження відокремимо найбільш значимі.

Л.Л. Турова та О.В. Костюнік зазначають, що не-

вирішені питання практичного впровадження і функціонування систем управлінського обліку викликають збільшення витрат, призводять до зростання собівартості продукції і зниження її конкурентоспроможності, що підриває саму ідею впровадження систем управлінського обліку у вітчизняних підприємствах [1]. Зазначене визначає напрямки подальших досліджень проблеми і опрацювання методологічних і методичних рекомендацій [1].

Н.Ю. Єршова стверджує, що організація стратегічного управлінського обліку на основі системного підходу можлива за допомогою створення повної обліково-аналітичної системи, інтегрованої в систему управління та організаційну систему підприємства, в якій об'єкти стратегічного управлінського обліку охоплюють усю фінансово-господарську діяльність підприємства та його підрозділів [2].

Дослідження О.Є. Шмигель дало змогу встановити наявність різноманітних підходів до розуміння суті стратегічного управлінського обліку, його концептуальних меж, завдань і функціональних можливостей, зокрема: аналіз параметрів організаційного оточення; зв'язок стратегічних рішень з довгостроковими цілями підприємства; діяльність з розробки і реалізації стратегії [3].

О.В. Онищенко запропонувала раціональну систему інформаційної підтримки стратегічного управління підприємств на глобальному ринку авіаперевезень, яка буде враховувати внутрішню та зовнішню інформаційну сферу, відображати всебічну консолідацію

інформації про діяльність підприємства та стратегічні перспективи; вона повинна ґрунтуватися на чіткому структуруванні інформаційних потоків, з метою забезпечення швидкого та надійного надання необхідних даних у необхідний момент [4].

І.О. Карлова та В.С. Хоменко запропонували сприймати стратегічний управлінський облік не як облікову систему, а як систему управління певними об'єктами в процесі прийняття та оцінки управлінських рішень стратегічного характеру [5]. Автори передбачають, що буде виконуватись повний цикл основних функцій стратегічного управління над об'єктами: планування, організація, облік, контроль та регулювання [5].

МЕТА статті – розроблення рекомендацій з удосконалення методики стратегічного управлінського обліку в системі комплексного менеджменту підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дослідженні використано загальнонаукові та спеціальні методи: абстрактно-логічний (для теоретичного узагальнення висновків та аналізу результатів дослідження); аналізу й синтезу (для аналізу окремих елементів стратегій).

РЕЗУЛЬТАТИ

Стратегічний управлінський облік базується на різних елементах, такі як: використання технологій, використання ефективної інформації та державна політика. Вони мають вирішальне значення для запровадження у практичну діяльність підприємств стратегічного управлінського обліку. Так, у цьому дослідженні елементи (технологія, інформація, державна політика) прийняті як ключові елементи системи стратегічного управлінського обліку для підвищення результатів ланцюга постачання та прибутковості логістичних компаній (рис. 1).

Рис. 1. Вплив запровадження стратегічного управлінського обліку на прибутковість логістичної фірми [авторська розробка]

На рис. 2 видно, що стратегічний управлінський облік значно підкреслює стратегічне позиціонування компаній, а процедури управлінського обліку приділяють більше уваги зменшенню витрат, управлінню та контролю, оцінюванню виконання та управлінню елементами [6-7].

Стратегічний управлінський облік об'єднує дані клієнтів, конкурентів та ринок, – це дає змогу підприємству підвищити конкурентні переваги та збільшити свою частку на ринку. Це має прямий вплив на діяльність ланцюга постачання, що покращує результати логістичних компаній.

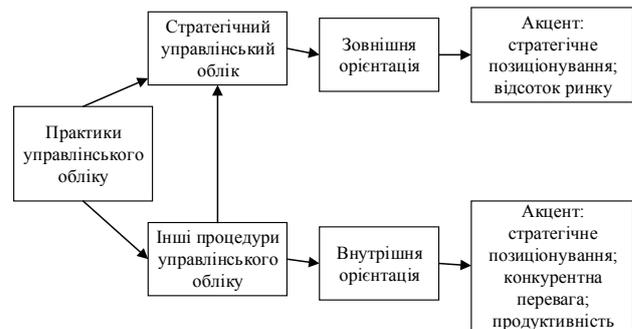

Рис. 2. Концепти стратегічного управлінського обліку [авторська розробка]

Як показано на рис. 2, інші процедури управлінського обліку орієнтовано на внутрішні практики управлінського обліку, але стратегічний управлінський облік орієнтовано як внутрішні, так і на зовнішні практики.

Три елементи впливають на запровадження у практику логістичних компаній стратегічного управлінського обліку – це технологія, інформація та державна політика. Ці елементи мають значний зв'язок з операціями ланцюга постачання, а, зі свого боку, операції ланцюга постачання пов'язані з результатами ланцюга постачання. Нарешті, цей процес підвищує прибутковість логістичної компанії.

Ідеальним фундаментом для розвитку інновацій у технологічному концепту є ефективна обліково-аналітична система прийняття стратегічних рішень у менеджменті. Це вимагає побудову ефективної системи стратегічного управлінського обліку [8]. Технологічні переваги підтримують операції ланцюга постачання у логістичних компаніях, які, безумовно, підтримують результати ланцюга постачання та підвищують прибутковість операцій.

Інформація використовується для аналізу та прогнозу майбутніх рішень, які впливають на ефективність логістики. Інформаційна система, яка є частиною інформації, може вплинути на підприємство [9]. Так, логістичні компанії повинні турбуватися про точну інформацію, яка призведе до ефективності логістики. Інформація відіграє центральну роль у системі стратегічного управлінського обліку, яка впливає на практику ланцюга постачання. Своєчасна та точна інформація, яка є частиною системи стратегічного управлінського обліку, здатна покращити роботу ланцюга постачання.

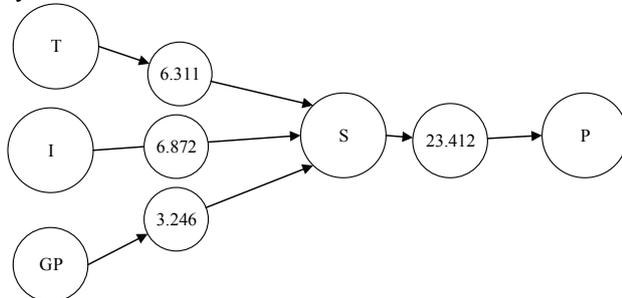
У системі стратегічного управлінського обліку інформація, зазвичай, має три основні елементи: точність, послідовність та час. Без цих елементів система стратегічного управлінського обліку не буде корисною. Це означає, що правдива та точна інформація дає змогу менеджерам логістичних компаній приймати ефективні рішення у сфері діяльності ланцюга постачання. Узгоджена інформація означає, що вся інформація має бути однаковою на кожному організаційному рівні підприємства [10].

З метою дослідження впливу трьох елементів стратегічного управлінського обліку (технологія, інформація, державна політика) на ефективність діяльності логістичних компаній побудовано структурну модель за допомогою анкетування працівників українських

логістичних компаній. Загалом відібрано 200 анкет.

Перед початком оцінювання структурної моделі за допомогою PLS-SEM проведено попередній аналіз. Виявилось, що дані не є нормальними. Для подолання цієї проблеми використовувався PLS аналіз.

На рис. 3 показано структурну модель впливу елементів стратегічного управлінського обліку на прибутковість логістичних компаній.

Примітки: T – технологія, I – інформація, GP – державна політика, S – результати ланцюга постачань, P – продуктивність.

Рис. 3. Структурна модель впливу елементів стратегічного управлінського обліку на прибутковість логістичних компаній [авторська розробка]

R-квадрат (R^2), який дорівнює 0,653, вказує, що всі незалежні змінні, а саме технологія, інформація та державна політика, становлять 65,3 % змін у прибутковості логістичної фірми. У табл. 1 показано розмір ефекту. Відповідно до результатів технологія, інформація та результати ланцюга постачань мали сильний ефект; урядова політика має незначний вплив.

Таблиця 1 – Розмір ефекту структурної моделі впливу елементів стратегічного управлінського обліку на прибутковість логістичних компаній [авторська розробка]

Конструкт	Значення	Ефект
Технологія	0,475	Сильний
Інформація	0,579	Сильний
Державна політика	0,056	Слабкий
Результати ланцюгу	1,871	Сильний

Виявлено, що елемент «Технологія» мав значний

Список використаних джерел

1. Турова Л.Л., Костюнік О.В. Проблеми впровадження управлінського обліку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 5. С. 37–40.
2. Єршова Н.Ю. Системний підхід до дослідження організації стратегічного управлінського обліку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. № 22(2). С. 120–125.
3. Шмигель О.Є. Організація стратегічного управлінського обліку на підприємствах. *Інноваційна економіка*. 2019. № 3-4. С. 163–167.
4. Онищенко О.В. Впровадження стратегічного управлінського обліку в практику сучасних підприємств на глобальному ринку авіаперевезень. *Modern Economics*. 2019. № 14. С. 211–217.
5. Карлова І.О., Хоменко В.С. Виникнення, формування та подальший розвиток стратегічного управлінського обліку як науки. *Вісник Національного транспортного університету*. 2017. № 2. С. 3–11.
6. Сирцева С.В., Кушнірук В.С., Бондаренко І. О. Управлінський облік як основа контролінгу в системі управління аграрними підприємствами. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 31. С. 763–767.
7. Мазіна О.І. Значення глобальних принципів управлінського обліку у розвитку теорії, практики і професійних компетенцій. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018. № 2. С. 83–90.
8. Костюченко В.М., Малиновська А.М., Мамонова А.В. Генезис управлінського обліку в умовах перманентних змін. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 933–942.
9. Яременко Л.М., Пономаренко Я.А. Сучасні тенденції впровадження управлінського обліку із застосуванням міжнародного досвіду. *«Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 2(88). С. 144–148.
10. Волковська Я.В. Огляд підходів до організації управлінського обліку на підприємстві. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. № 2(2). С. 109–112.

позитивний зв'язок із результатами ланцюга постачань зі значенням 6,311. Збільшення ефективності технологій покращує результати ланцюга постачань. До того ж виявлено, що інформація також мала значний позитивний зв'язок з 6,872. У тому ж напрямі досліджено, що державна політика мала значний позитивний зв'язок із результатами ланцюга поставок зі значенням 3,246. Нарешті, результати ланцюга постачань мали значний позитивний зв'язок з продуктивністю логістичної компанії зі t-значенням 23,412.

Так, технологія, інформація та державна політика мали значний позитивний зв'язок на результати ланцюга постачань, що підвищує прибутковість логістичної компанії. Також технологія, інформація та результати ланцюга постачань мали сильний вплив на підвищення прибутковості, однак державна політика має незначний ефект.

ВИСНОВКИ

Виявлено, що методи стратегічного управлінського обліку мають значний позитивний зв'язок з результатами ланцюга постачань, а результати ланцюга постачань мають значний позитивний зв'язок з прибутковістю логістичних компаній. Прогресивні методи стратегічного управлінського обліку можуть покращити результати ланцюга постачань.

Елементи стратегічного управлінського обліку, а саме технологія, інформація та державна політика, відіграють ключову роль у результатах ланцюга постачань. Результати ланцюга постачань мають значний вплив на прибутковість логістичної компанії. Кращі результати ланцюга постачань підвищують прибутковість логістичних компаній. Нарешті, методи стратегічного управлінського обліку покращують результати ланцюга постачань, а результати ланцюга поставок підвищують прибутковість логістичної компанії.

Перспективами подальших досліджень є вивчення ролі лідерства у компетенціях менеджерів та аудиту у стратегічному управлінському обліку з метою усунення асиметрії облікової інформації. Як наслідок, підвищення релевантної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

References

1. Turova L.L., Kostiuunik O.V. Problems of management accounting organization in the ukrainian enterprises. *Investments: practice and experience*. 2018. № 5. pp. 37–40. (in Ukrainian).
2. Yershova N.Y. Systematic approach to the study of the strategic managerial accounting. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*. 2017. № 22(2). pp. 120–125. (in Ukrainian).
3. Shmyhel O.Y. Organization of strategic management accounting at the enterprises. *Innovative economy*. 2019. № 3-4. pp. 163–167. (in Ukrainian).
4. Onyshchenko O. Implementation of strategic management accounting in the practice of modern enterprises in the global air transport market. *Modern Economics*. 2019. № 14. pp. 211–217. (in Ukrainian).
5. Karlova I.A., Khomenko V.S. Origin, formation and further development strategic management accounting as science. *Bulletin of the National Transport University*. 2017. № 2. pp. 3–11. (in Ukrainian).
6. Syrtseva S.V., Kushniruk V.S., Bondarenko I.O. Management accounting as the basis of controlling in the management system of agrarian enterprises. *Market infrastructure*. 2019. № 31. pp. 763–767. (in Ukrainian).
7. Mazina O.I. The importance of global principles of management account in the development of theory, practice and professional competences. *Economic Herald. Series: finance, accounting, taxation*. 2018. № 2. pp. 83–90. (in Ukrainian).
8. Kostiuchenko V.M., Malynovska A.M., Mamonova A.V. Genesis of managerial accounting in permanent changes conditions. *Economy and society*. 2018. № 18. pp. 933–942. (in Ukrainian).
9. Yaremenko L.M., Ponomarenko Ya.A. Modern trends in the implementation of managerial accounting with the application of international experience. *"Bulletin of ZHTU": Economics, management and administration*. 2019. № 2(88). pp. 144–148. (in Ukrainian).
10. Volkovska Ya. V. Research of the approaches to the management accounting organization at the enterprise. *Economic Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy*. 2017. № 2(2). pp. 109–112. (in Ukrainian).

Nataliia NECHYPORUK

PhD in Economics, Associate Professor, Higher Education Institution "Open International university of Human Development "Ukraine"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9547-8557>
e-mail: nech@ua.fm

Zoia HRYHOROVA

PhD in Economics, Associate Professor, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4547-9812>
e-mail: n.hr@ukr.net

Alla KVASKO

PhD in Economics, Associate Professor, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7726-4501>
e-mail: av_kvas@ukr.net

Nina AVANESOVA

Doctor of Economics, Professor, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3636-9769>
e-mail: Nina_Avanesova@ua.fm

STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING WITHIN THE SYSTEM OF INTEGRATED MANAGEMENT OF ENTERPRISES

Introduction. The paper develops recommendations for improving the methodology of strategic management accounting in the system of complex management of enterprises. The influence of the practice of strategic management accounting on the performance of logistics companies has been studied.

The purpose of the paper is development of recommendations for improving the methodology of strategic management accounting in the system of complex management of enterprises.

Results. Strategic management accounting is based on various elements, such as: the use of technology, the use of effective information and public policy. They are of crucial importance for the implementation of strategic management accounting in the practical activities of enterprises. It is proved that one of the concepts of strategic management accounting includes the following elements: technology, information and state policy. Partial least squares (PLS) modeling was used to analyze the collected data. A structural model of the influence of elements of strategic management accounting on the profitability of logistics companies is built. The results show that strategic management accounting practices had a significant positive relationship with supply chain performance, and supply chain performance had a significant positive relationship with logistics company profitability.

Conclusion. The element Technology was found to have a significant positive relationship with supply chain performance with a value of 6.311. Increasing technology efficiency improves supply chain outcomes. Moreover, it was found that information also had a significant positive relationship with 6.872. In the same vein, it was investigated that public policy had a significant positive relationship with supply chain performance with a value of 3.246. Finally, supply chain performance had a significant positive relationship with logistics company performance with a t-value of 23.412. Prospects for further research are the study of the role of leadership in the competencies of managers and audit in strategic management accounting in order to eliminate the asymmetry of accounting information.

Keywords: strategic management accounting, value chain analysis, profitability, hierarchical system, construct